
Brigita Krapež-Slejko
Vozarjenje in oglarjenje

Za uvod

V svoji diplomski nalogi z naslovom »Otliški govor« (1984) sem poleg vprašalnika SLA priložila še štirinajst besedil, ki prikazujejo življenje in delo ljudi z Gore - planote nad Vipavsko dolino. (Gora sicer vključuje poleg Otlice še vasi Kovk in Predmeja, nekateri k tem vasem priključujejo še Col in Podkraj, kjer pa se že čutijo pomembnejše jezikovne razlike.)

Gora je področje na meji med črnovrškimi in govorom Vipavske doline. Sam geografski položaj ne bi imel take vrednosti, če se ne bi z obema stranema na poseben način povezovalo življenje Gorjanov.

V preteklosti je bilo skorajda pravilo, da so moški iskali delo v gozdu na severni strani in tako prihajali v stik z rovtarskimi govori; žene pa so »držale« povezo z »Dolino«. Po živež so odhajale po Rebri (po strmih stezah) v Vipavsko dolino, saj ga na skromni zemlji niso pridelali dovolj za številne družine.

Tako je Gora predstavljala tudi jezikovno vez med obema stranema. Danes pa je seveda drugače.

V diplomski nalogi so vsa besedila fonetično zapisana. Ob vsakem besedilu pa sem dodala tudi prepis istega besedila v taki obliki, da bi pokazala avtentičnost govorjene besede in da bi bila besedila dovolj razumljiva tudi ostalim bralcem, ki fonetičnega branja niso vešč.

Zavedam se, da je tak zapis zelo odmaknjen od knjižnega jezika. Tako sem na svoj način rešila dilemo, ali naj besedilo ohranim čim bližje originalu ali naj ga zapišem v knjižnem jeziku, zaradi katerega bi izgubilo vso svojo moč, lepoto, avtentičnost in prvinskost.

Informatorji, pripovedovalci besedil, objavljenih v diplomski nalogi »Otliški govor« (1984):

- Oglarstvo - Anton Likar (1910);
- Od lanu do lanene rjuhe - Ihana Bolčina (1894-1991);
- Obisk pri italijanskih oglarjih in nabiranje malin - Burga Likar (1900-1993);
- Kako so nosili maline prodajat - Burga Likar (1900-1993);
- Vozovi in vozarjenje - Jože Krapež (1930).

Vozovi in vozarjenje

A ja, to se pravi, lesen voz, železno okovan je narejen iz strašajnskih (veliko, ogromno) delov.

Najprej bi rekli, da je štajnga (ojé), tam je škatla, polica, traklni. In ali ti čem (hočem) povedati, kako, kaj eno in drugo rabi?

Štajnga rabi, da priprežeš konja zraven in vole ali kar je. Polica, tista je gornja, je gor in škatla pride (je) zdolaj, in traklni pridejo vmes. Tisto potem pride (je) sšraufano (z vijaki privito skupaj) ukop.

(...)

To se pravi: štajnga, traklni, polica in škatla. Póza pride zadaj na traklnih, teče sura gor, da drži štajngo gor. Ridof ali uoplin, to pa pride na vrhu, da se lepo kočira (obrača/vodi) gor, naj bo koš ali lojtranca ali tasarski koš.

Potem je vaga, pridejo pripreženi gor kojn ali voli, na vagi. Zato je tudi ime - vaga, ker se sem in tja suče (suka).

Roka, ta drži žlajf (ročico za zavore) gor spredaj. Tam, kjer žlajfaš (zaviraš), tistemu rečejo roka, drži gor. Ja roka, žlajf s próclni. Žlajf (zavore) so tisti navoji, tisti kvinti tja naprej. Próclni so..., ki stiskajo tja na kolesa, da zaustavljajo voz.

Zdaj lahko kaj vprašaš še vmes.

(Ja, tam pri vagi, ali se gor na vago potem obesi driklice?)

Driklice na vago, ja. Vaga ima tudi kljuke, dve, tudi tri.

Ja, potem ti nisem še povedal, spredaj na štajngi, ma saj to ti lahko tudi potem.

Zdaj ti bom povedal za kolo. Kolo je narejeno: pesto, špice, platiše. To bi bilo, kar je lesenega. To pa rabi okovje. Šina na vrhu. To veš, kaj je šina - tisto, kar je prav okrog in okrog na vrhu. (Železno.) Železna, ja železna šina. Obroči so na péstih gor nabiti. Tisto pésto, okroglo, veš, ki je za leseno kolo. Tisto so štirje obroči, da tiščijo skupaj celo pesto, da se ne razkoplje.

Trugarji, ja potem so trugarji. Ti pa so na vrhu voza pod ridifom, tisto okroglo kolo, železno, da se lepo ridof obrača, da ne pade čez. Včasih so imeli..., zdaj so večji del (največ) okrogli, prej pa so bili tudi narejeni kar tako, naravnost, dva konca tja, tako. Zdaj pa so največ okrogli, bolj fajn (boljše), posebno pri gumarju. To so trugarji.

Oho, potem se rabi en kup (veliko) frač. Frače pa so, da stiskaš skupaj razno železo, tako zdol (spodaj) pa je en cvek (žebelj) skozi, tako stolčeš ukop (skupaj), da stisne. To so take..., prav tako narejene frače. Potem leze ukop, kakor zdolaj tolčeš. Teh rabijo polno pri takem vozu.

Tajselce, to so spredaj na vozu, na štajngi (tiste ketenca), ja za privezati konja in vola.

(In ono, kako ste rekel, ki ima pri konju tiste kétenca... /ketenca = verižica, veriga)

To so pa brusketna. (Aha, brusketna. Tisto se da skozi tajselca noter.) Je prav ime zaradi tega, ker se stalno brusijo, ko (kojn) vleče tja in sem.

Ja, špangelni, to je pa tisto pri zadnji premi, prideta dva dratova spodaj pod premo,

tako tja, kolikor so dolgi traklni, od ta dulene (od spodnje) škatle tja. To sta dva dratova zaradi tega, da kadar greš posebno po grdem klancu, da premo ne..., da voz ne razteguje tja in sem. Da drži skupaj. Ja, če tega ni, lomi, tudi zlomi... po grdih poteh. Posebno, če smo včasih čez »Vrh klanca« vozili.

(Kako je bilo pa tisto, če je bil voz fajn (dobro/veliko) naložen, recimo, da je bilo seno gor, in da se ni streslo dol z voza. Kako ste tisto naredili?)

Če je bilo seno naloženo gor,...(Ja.) Ja, kako misliš, če je bil tasarski koš ali lojtranca? (Ja, tako ali tako.)

Eno in drugo. (...) Ja, veš, kako se je tisto moralo... Tam je bilo treba lepo naložiti, če so bile lojtranca, posebno (ko smo peljali) čez »Vrh klanca«. Včasih smo vozili na železnih vozeh (vozovih)... in smo imeli kolourade za stiskati zadaj. Vprašaj tata, ti bo povedal, kakšen je kolovrat. To je narejeno tako: dolgo, kolikor so široke lojtranca zadaj, potem ima štiri luknje, z vrha tja, tako tja, štrk (štrik - vrv) gor, potem ima dva taka kuonca (palici, ročici) noter in s tistim si stiskal... (...si obračal, da se je napelo, ne.)...ja, se je napelo. Tisto je bilo najboljše za grdo (za vožnjo po grdi poti). In gor na vrhu je bilo treba veje naložiti, tudi da je lepo tiščalo ukop (skupaj).

(Kako se je reko tistemu gor na vrhu?) Žrd, žrd, ja, žrd, da se je stisnilo skupaj, ono pa kolovrat za zadaj stiskati, prav kolovrat so mu dieli (rekli).

Ali so imele tiste ročice, s katerimi se je obračalo, kakšno ime, prav posebno, ali ne?)

Ne, ne, ne, nič nobenega imena, kakor vse skupaj so dieli (rekli, imenovali) kolovrat, drugače pa ročice.

(Ja, in tisto je bilo fajn (dobro), recimo, če se je kaj zvrnilo, da se je potem kar..., kako se je potem pobralo tisti voz?)

Ja, veš, kako smo ga mi pobirali... Če je bilo v košu naloženo, je bilo loži (lažje) tisto pobirati. Smo zapregli vole ali kojne, eno žlajdro (verigo) dolgo (smo) dali in v grič lepo vzdigovali in se je nazaj..., so kojni, voli vzdignili voz.

Če je bilo na lojtrancah, je bilo pa bolj nevarno, zato ker se je razkopalo, je bilo treba nazaj znova vse naložiti.

(Ja, in če je bilo fajn (dobro) povezano, se je lahko tudi z vinto(z »dvigalom« za dvigovanje), ali kako ste rekli...?)

Tudi z vinto, samo z vinto je prišel (je bil) bolj redek slučaj, da se je tisto vzdigovali, ker je bilo treba... Vinta je bila mičkena (majhna), ne, voz pa je bilo treba gor, visoko vzdigniti.

(...)

Veš, kako je rekel »Ta Kratki«? Ti bom povedal eno špaso (smešno). (...)

So tukaj pod Plieso, z vrh Pliese dol, so zvrnili voz in »Ta Kratki« je prišel pomagat - to je še stari oče pravil - in je rekel: »Vsi mili hudiči, pravi, -tristu, de b' jih pršlu! - ...de bi uzdiglni us (voz) nazaj.« Potem res, ga vzdignejo; so prišli od »Ta Kratkega« štirje, naši trije in so ga preveč vzdignili, so ga zvrnili na ono stran, voz.

Potem je rekel »Ta Kratki«: »Stopetdeset hudičev naj se odstrani!« - da jih je bilo preveč. In potem so ga še enkrat (vzdignili), potem pa je stal na kolesih. Preveč je rekel, ker je rekel tristo.

(...)

Saj, čakaj, za kolo ti nisem še povedal, kako je vse okovano. Dienmo riečt (dajmo reči, recimo) štirje obroči, z ene strani bokle, aks, špice, - saj to sem ti že (povedal)...

Za gumarje, ali čem (hočem, naj) ti zdaj? (...)

Voz, če je gumar, je ravno tako narejeno, vse tako (enako) okovano, edino kolesa so različna. Aksii so zdraksleni (struženi), na koncu pa pridejo gor lagerji (ležaji), ne. In potem pa pride: dišk, tambure, bobni. (Kje pride tisto?)

To pa pride..., dišk, pride guma gor naokoli, tisto je dišk. Tambur je ono, ki je zadaj za diškom, tisto je tambur. Na tisto (...) pa stiska gor žlajf (zavore), ferode ali proclni. In guma in šlauf (zračnica), no, to ima vse. Zdaj pa vprašaj še kaj, jaz sem ti povedal tako bolj v en dan...

(Kakšni so bili tisti koši gor ali lojtrance? Kaj se je vse gor na voz dalo?)

Truga - to je gnojni koš (za voziti gnoj), potem so lojtranca, tasarski koš... Lojtranca so rabili veliko za seno, več pa za oglje, včasih. Ja, so tako naložili kar v vreče. Prej, še drugače smo pa v koših vozili. Samo, so pa morali biti koši zelo gosti. Vsakih deset centinu (cm) je moral biti en klinc (palica) dol (navpično, pokonci) in potem so še malčk (malo) opleli (opletli) tako s smrečjem, (...), da ni šlo skozi.

(In v koš so dali oglje, kar tako, nič v žakle (vreče), ne?)

Tisto smo vozili v Idrijo največ, s Tisovca, s Škrbine. (...) Če je šlo pa za dieli (bolj daleč), se ga je pa vse v vreče, žakle naložilo. Pod Italijo smo vse v žakleh vozili. Tisto je šlo potem bolj daleč, bog ve kam. To je šlo pa za rudnik v Idrijo, kar je šlo v koših. (...tasarski koš...)

Za metre voziti, za drva voziti..., (pa za seno tudi lahko...) Ja, tisto je bilo za eno in drugo. Za koš, ki je bil narejen, dienmo riečt (recimo) štiri metre dolg, toliko, da so šle štiri bige (metrska polena) noter; štiri metre, tako se je zložilo. in tistega se je rabilo tudi za seno voziti.

(Je bila tudi prav taka mera.)

Taka mera, ja. Zmeraj malo daljši je bil, ne ravno štiri metre, štiri metre in pol, ker ne moreš prav fajn (dobro) zložiti.

(Kakšne vozove imamo še?)

Ja, tisto je pa prav cel voz. Prav za prav, kišta smo mu rekli. Tisto pa pride narejeno, saj pri nas smo imeli več let. Zdaj nimamo že nekaj časa. Tisto je pa scela narejeno. Zdolaj sta dve gratuni (prečki), potem pa je iz desk počez narejeno in okrog so pa potem štirje kosi. Tisto pa je na obeh straneh za odpirati..., drugače ne moreš stresati ven. (Tisto je bolj tako, za pesek.) Tisto se je rabilo največ za material: za pesek, za kamenje voziti, cementno vožnjo, različni drugi material, cegu (opeko),...

Zdaj, o štéselnih naj ti še povem. (Lahko, tudi o tem še, pri kolesu, ne?) To pride na aksih gor na kolesih, da tiščii skupaj, da se ne razkoplje. To so štéselni in piščeli, da držijo skupaj (...), to so kape in iglice.

Zdaj pa, za voz narejen, lesen - najboljši je jesen, ali pa brest, nagnoj, gacije (akacija) - samo gacija raste dol (v dolini, na Vipavskem, ne raste na Gori), drugače pa bukev, ker je največ tega pri nas.

(Ja, to morate povedati, da vi delate tudi vozove.)

Ojej, sem naredil dva. - (Ja, ma vseeno, toliko, da znate, ne, zdaj je takih malo.)

To je malenkost, kar jaz naredim, bolj na pol, toliko da teče.

Štulc je prav delal tako, in Dolar - so mu rekli »Muha«.

(...)

Ali naj še tisto povem?

Štiriinpetdesetega leta smo furali (vozili) na Krekovšu. To se pravi, smo bili tam: Karlo Žandarinski, Korle, in stari Karlo, Ublc - saj so pokojni, edino Korle je še živ od tistih -, Smudinski - vaši - in mi in Tratnik.

Na dan petka zvečer smo se vse zmenili - Lojze vaš in Mirko, jaz in naš Frence - kaj, ko bi šli mi ucajti (zelo zgodaj) ponoči voziti, da bomo šli zjutraj že kar domov. Nafotrali (nahranili) smo živino, napahali polne jarme in ob eni po polnoči, luna je sijala in smo šli na Glnice po drva. In smo bili: vaši - Smudinski Lojze in Mirko in naš Frence in jaz. Zdaj, da niso oni (ostali) vedeli in slišali, smo se zmenili, kako (narediti), da ne bodo slišali. Zdaj počasi smo vozove spravili od štale (hleva) daleč proč, tako da ne bodo vedeli, ker so bili železni vozovi... (Tisto je ropotalo.) Ropotalo! Zato smo jih dali daleč proč, da ne bodo slišali drugi - Karlo in Ublc in tisti Tratnik. Potem smo se zmenili (dogovorili), kako bomo šli pa s kojni ven iz štale (hleva). Kako bomo rekli: »Bijo!« Potem je rekel vaš..., bom povedal kar tako, se je zmenil Lojze, je rekel: »Veš kéj, kadar bomo zagnali, kojnu na uhu povedat' - bijo! - de na bojo slišeli (drugi).« In res potem, ko smo šli - ni bila še dve, ma pol dveh je bila (ura). Smo jih lepo napregli, počasi, potihoma, na uho jim potihoma (povedali) - bijo. Ja, so šli vsi kojni - Smudinski in naši. In smo do osme ure že dvakrat z Glnic pripeljali drva. Oni so se ravno napregli, da bodo šli gor. Potem je nastal krik. Karlo se je začel kregati na nas, zakaj, da zakaj smo taki, ker nismo povedali. Ja, smo rekli: »Kej vam čemo pravit', ker vi ne bi šol uob polnoči. Mi smo šli, de griemo zdej domov,« smo rekli, »Mi smo mladi, se bomo šli pole zien't.«

No tako se je končala tista reč. Jeza je pa nastala med Karlotom in med nami.

(Kakšno orodje ste pa imeli tam, ko ste furali (vozili)?)

Tam, ko smo hlode vozili, je bilo treba an kep (en kup, veliko) zaguzd (zagozd, klinov), žlajder (verig), da smo zapenjali, kljuk - šlékerjev, so jim rekli tudi, cempin (cepin)...Tisto so šlékerji, take kljuka, veš, samo so dvojne vrste - ene so z eno kljuko, ene so z dvemi(dvema). Zato se jim je reklo kljuka: enim - tistim, ki so imele na obeh krajih kljuka, so bile kljuka, in šléker je imel samo eno tako. Zagozde (klini) pa so bili samo za spredaj zabivati, ono pa se je postransko zabivalo.

Cempin, ja, in sekiro, drugega ne, takega. Če se je kateri kojn obesil (zataknil, zapletel), da si mu takoj presekal štajngo (štango, oje), ja, je bil tudi slučaj.

(Kam ste vozili hlode?)

Tisto smo vozili naravnost v Belo - s Krekovša do Bele. Naprej do ceste in potem naprej. Takrat je bilo tam skladišče. Potem so prišli s kamjoni (kamioni). (...)

(Niste vsak dan hodili domov, ste bili več časa tam v baraki?)

V ponedeljek smo šli tja in cel teden (smo) bili tam in ob sobotah domov.

(Zato ste ponoči..., da bi prišli prej...)

Ja, seveda, malo tako, da jih bomo malo..., ker Karlo je bil bolj lump in Tratnik tudi po svoje.

Ublc ne, tisti je bil fést (dober) človek.

Oglarstvo¹

Je treba tako. Najprej je treba drva posekati. Potem je treba napraviti tak prostor, tam se reče kopiše. In potem se zloži gor tista drva okrog, po kopišu. In potem se tista drva zloži v kopo. Se sklada (zlaga) na dva štuka (dve vrsti ena nad drugo); na tri štuke, kakor je kopa... Tako, da pride ene (približno) tri metre visoka kopa. In potem se jo najprej obloži z listjem in potem se jo z zemljo obloži odzunaj, okrog. In potem se pusti na sredi eno luknjo, na sredi tiste kope. In se tam noter nasuje žerjavice, in se zažge tisto kopo. In potem se tista kopa kuha deset, dvanajst dni, kakor je velika; tudi štirinajst dni. In potem, kadar je kuhano, je treba pa razkopati in naložiti v žaklje (vreče). (In je treba paziti tam, da prav gori...)²

Oglje se naloži v žaklje, in potem se ga odpelje proč, v zadrugo ali kamor je.

In tam je pa treba polno orodja, je treba sekire, žage, lopato, kramp, lojtro (lestev), koš, škubrže, vile, gradlje, in mačk mora biti za razkopavati oglje.

(Kako se pa polento kuha tam? Še tisto povej!)²

In potem, ko se pa enkrat zažge, potem je pa treba zmerom (vedno) čuvati (paziti), ni nikoli za biti brez skrbi, dokler ni kuhano. Vsake toliko časa je treba priti k nji pogledat. Tako da je mož zaposlen noč in dan. Je treba delati, je treba vse prinesiti. Je treba prinesiti listje, je treba prinesiti drva, je treba prinesiti zemljo. Potem je treba oglje raznesti. In tako, je trpljenje in umazano delo.

Ma danes ta mladina ne zna tistega delati. Jaz sem delal tisto osem let. In smo bili v skupinah po eni trije, štirje ukop (skupaj). Ma danes ni nobenega več živega, so vsi pomrli. Jaz se še matram to (še trpim na tem svetu).

(Polento, kako si kupal...)²

Včasih smo delali, ne kakor delajo zdaj; gledajo na uro, koliko je ura. Včasih smo delali po dvanajst ur, štirinajst, kolikor je bilo dneva.

In pozimi smo pa tesali švelerje (pragove za železnico). Ma smo delali, ma smo tudi zaslužili. Ne kakor zdaj. Če dva dni ne dela, pa že nima kaj jesti. Tam, če smo delali osem mesecev, potem smo bili brez skrbi za pozimi. Zdaj pa ni več tega. Dela se ne, in zasluži se ne, in potem gre tako.

In tam smo pa kuhali samo polento, v gozdu, ko smo bili. Tam smo imeli svojo barako. Okrog smo imeli take pungrade (pograde) za ležati. Gor na sredi je bilo ognjišče in smo kuhali polento – trikrat na dan. S špehom (slanino) smo zabelili, kislo mleko smo tudi stavli (dajali) gor. Ma kako je bila fina (dobra). Ne kakor danes, ko ne gre iz ust. Takrat je bila strašno (zelo) dobra.

Tako, zdaj za enkrat naj bo.

Od lanu do lanene rjuhe³

Kako smo včasih na Gori sejali lan, da smo si pripravljali rjuhe, da smo šli ležat nanje.

Najprej smo zorali njivo, potem lepo poravnali, potem potresli pepel, potem smo sejali lan. Potem, ko je malo zrasel, je prišel (zrasel) tudi kakšen plevel, pa smo morali opleti. Potem, ko je bil zadosti velik in zrel, smo porili.

¹ Pripovedovalec Anton Likar (1908).

² Pripomba njegove žene Burge Likar (1900–1993).

³ Pripovedovalka Ihana Bolčina (1894–1991).

To je bilo dvojne vrste lanu – enemu smo rekli prešk, je bil bolj mičken (majhen), ma pa raje so se delale rjuhe. In eden je bil bolj dolg, smo mu rekli lenc.

In od preška smo morali – smo imeli tak refel – da smo tiste glavice proč potrgali. Potem smo pogrnili rjuho, dali gor na sonce in tako so se sušile. In potem smo rekli, da so se razpirale, je šlo seme ven in potem smo si spravili tisto seme. Od onega lanca, smo morali pa... Je bil bolj velik. Tistega pa ni bilo treba reflet. Tistega smo pogrnili z glavicami, kjer je bil bolj lep svet (njiva), gladek, da smo lepo pogrnili. In tam je ležal štirinajst dni, tri tedne, kakršno je bilo vreme. Če je bilo kaj sonca in dež, je bil prej goden; je bilo prej videti predivo. Če ne (drugače) se je moral pa več čajta (časa) ležati. Če je bila suša, je moral dolgo časa ležati. Potem smo ga vzdignili. Preška smo kar zvezali v snope. Onega smo pa morali... dobili seme. Smo otokli tiste glavice, da smo dobili seme za drugo leto. In potem smo napravili za tarati. Tam je bilo, smo rekli trlice, in potem tam je bila tarova jama. Notri so zanetili ogenj in gor so dali lajšte (lesene prečke), da so gor raztegnili potem tisti lan. In kadar je bil fajn (zelo/ dovolj) suh, so bile ženice po vrsti tja, po sedem, osem, kakor je bilo. Prva je bolj na debelo stolkla, potem druga boljše, tako je šlo po vrsti. Ko ga je dobila zadnja v roko, je bilo že prav čisto, gladko, svetlo predivo. In potem je zvila v povesmno, smo rekli v povesmno, pa je drugo spet začela. Tako da ena je samo gladila na fino in zvijala v povesmno. Potem smo imeli... kolovrat, preslico in take rogle, da smo dali gor tisto predivo. Prej (smo) stresli s stresevnico, da je šel ves, če je bil še kakšen pizdirček (smet) noter, je šlo vse ven, da ni bilo nič prahu noter. In potem smo se lotili presti. In tam, ko je bilo polno vreteno, smo imeli pa... smo morali dati v štrene, smo rekli motovilo. Je bilo tako raztegneno (raztegnjeno), in tam je bila kljuka, da smo gonili (vrteli) in se je naredila štreina...(se je tako okrog vrtelo...) ...Ja, ja. In potem, ko smo tri vretena napredli, po tri vretena smo dali gor v eno štreino in potem smo zvezali in smo dali proč. Pa potem drugo naprej, dokler nismo opredli.

In potem je bilo treba požehtat (oprati). Smo imeli velik kotel. Smo raztegnili tiste štrene noter, pa potresli malo pepela, pa drugo štreino, pa spet malo pepela. In ko smo vse, smo zalili vodo in zanetili (zakurili) zdolaj (spodaj) ogenj in tisto se je kuhalo po ene dve uri, da je vrelo. In potem smo pustili, da se je pohladi. Ko se je pohladi, smo tiste štrene vzeli ven, malo otisnili in naložili v koš in smo nesli v Hubelj prat. Tam smo si dobili kakšno skalco lepo za stati gor, gor za dati štreino. In tam smo imeli tolkavnico, se je reklo tistemu. In smo tisto tolkli v tistem lugu enčas (nekaj časa). Potem smo pa sprali ven. In potem pa malo tolkli, pa spet v vodo pomočili. Tako da je zmeraj v čisti vodi bilo pomočeno. In kadar je bila zadosti (dovolj) bela, smo nesli tja gor po grmovju sušit. In ko se je posušilo, smo si navili nazaj v štreino in smo šli lepo počasi domov.

Tam, če smo imeli s seboj malo pogače, smo pojedli in se posušili, ker smo bili mokri.

Potem smo imeli, pa se je reklo šurk... in...(Kaj je pa bilo tisto?) ...Kako je bilo zdaj... gare, smo dali gor štreino, ne, da je lepo teklo okrog. Spodaj je bil votel stol, smo vpičili noter in da so tiste gare tekle okrog, in smo zvila na klopč (s štrene na klopč)...s štrene na klopč. In potem smo nesli tkat. Smo imeli prav take šivanke, velike. Smo nabrali več klopcev ukop (skupaj), da so bili celi, tako celi šopi klopcev. In smo nesli tkat. In so nam stkali v platno po sedemdeset centínu (centimetrov) široku... je bilo tisto blago, potem.

In ko smo prinesli domov, je bila kar cela peča (bala). Smo morali doma razrezati, kolikor smo rjuho dolgo rabili. In potem (smo) dva kosa in sšivali po sredi in zarobili. In potem smo pa dali še na sonce, da se je tam belilo. Ko se malo posušilo, pa smo še malo

poškropili. Ko se je posušilo, pa smo še malo poškropili, nekaj časa na en kraj (stran), nekaj časa na drugi. Tako se je lepo obelila, da je bila lepa bela rjuha. In potem smo še požehtali (oprani) rjuhe in oprali, ma ne v...nismo imeli takih praškov, kot imaj zdaj. Smo skuhalo pepel in precedili in prav v tistem lugu smo jih še sprali. In potem je bila komaj rjuha za na posteljo.

(Kako ste pa nosili tkat tisto...?)⁴ A, tistega pa nisem povedala, glejte. Smo nesli tkat. Smo si v koš naložili tiste klopce. Ma za Križno Goro, je bilo tri ure daleč, smo nesli tkat. Drugje niso tkali, samo tam za Križno Goro. Ja, in potem, ko so nam naredili, so sporočili in smo šli ponj. Potem smo pa doma razrezali v kose in naredili rjuhe. Ja in potem smo legli (smo se vlegli) gor. Ma so glodale (so bile hrapave). Ma potem proti zadnjem smo stavli (dajali, vpletali), ker se je dobilo pa tak bombaž. Vedle (najprej, v začetku) smo same lanene niti..., so bile. In potem, ko se je dobilo tak bombaž, smo pa kupili bombaž. Počes (prečno) so dali bombaž in podolgač (podolgem, vzdolž) laneno nit. Vidiš tiste so bile bolj valne (mehke, udobne) potem in bolj bele.

(Ja, saj še zdaj imajo nekateri radi lanene rjuhe za poleti, ko je toplo...)

Ja, gospod (duhovnik) Mežnarčič, ko je bil pri nas (v naši župniji)... Prej oni duhovnik je bil Štepančič, je bil iz Kobje Glave doma. Tisti je bil osemindvajset let tu pri nas. In potem je prišel gospod Mežnarčič, je bil dvanajst let.

In on je bil..., so kupili tukaj od Domjána, so bili ubogi (revni) včasih pri Domjanu, so bili dolžni. In je kupila cerkev eno njivo tam, kjer je zdaj združni dom.

In tam si je on seja lan. In moja mama mu je predla. In je rekel, da noben ne ve, da koliko so zdrave rjuhe, domače, za ležat na njih. On jih je vse potem si je naredil, domače rjuhe, ko je bil gor pri nas, ja.

Obisk pri italijanskih oglarjih in nabiranje malin⁵

Smo hodili tja za Križno Goro brat maline. Tam so pa kuhali Italjani oglje. Take kope so imeli tam. Potem, če je začel kakšen dež, (...), smo šli pa v tisto barako pogledat.

So imeli ta take kotle, tam so imeli tak sir kot škač, kajneda.

In potem, ko je bil kakšen dež, so nas tudi poklicali, naj gremo noter, da se ne bomo močili (da ne bomo mokri). In so kuhali tisti kotel polente. Potem: »Ma kako bodo sedaj to jedli?«, smo se menili (pogovarjali). Nismo vedeli, kako oni jejo tisto.

Ja, pa so bili Italjani tudi taki majhni otroci, so bili z njimi. Potem tista ženska je skuhalo polento, je dala na mizo en tak ploč (kuhinjsko desko), velik, je stresla gor, tako lepa polenta, okrogla je bila. In potem je imela tak fina (dober) sir, kajneda. In je vzela eno špago (vrvico), in je vsakemu en kos tiste polente odrezala in potem še vsakemu en kos sira in so jedli. Potem so nas vprašali: »Ali boste jedle kaj? Vam damo, če boste jedle.«

»Ja, saj še vi boste imeli malo,« smo rekle, nismo..., »saj imamo s seboj nekaj.«

Pa so nam,... je odrezala en kos sira, en košček polente. In potem oni, ko so se najedli, so šli ven, kajneda, delat.

Mi smo še nekaj časa počakali tam. In tisti kotel, kakor (v katerem) so kuhali polento, smo dali tja na žerjavico in se je tista škorja olupila proč, jej, smo grodli (drobili, jedli) kot konji, potem tisto, kajneda. Tako je bila fina (dobra).

⁴ Pripomba zapisovalke (poslušalke) - Brigite Krapež-Slejko.

⁵ Pripovedovalka Burga Likar (1900–1993).

Potem smo šli gor brat maline, da je pa prišla ena ženska dol: »Kaj tukaj po našem berete in tržite maline. To (tukaj) je naše.«

»In saj žiher (lahko) tudi mi malo zaslužimo, da ker nimamo soldkov (denarjev).«

Je začela kamenje dol na nas metati. Potem je ukradla en brantač (posodo za nabiranje malin), poln malin eni, tej Micki s Pod hruške. Potem smo se kregali, kajneda, in kričali, da kaj nas zašpotava (zmerja), da ker bojo vsem še vancale (ostale) maline. In tako smo kričali.

In zdaj je fraj (konec), tam na kratko bi bilo fraj. (Tako bi zaključila to pripoved.)

Kako so nosili maline prodajat⁶

(Kako so pa potem nosili prodajat tisto...)⁷

Ja, potem smo pa, jej, potem smo pa nosili prodajat, potem enkrat... (kaj še...). Potem enkrat smo pa šle jaz in naša Mici, ranca (pokojna), in Olga, in smo nesli malo polente s seboj za jest, kajneda, in smo tam brali. In potem, zdaj oni dve, ker sta bili bolj mičkeni (majhni), smo jim dale lonce, da naj nosijo stresat v lonce. In smo zdaj, ko je bil poldan, smo rekle: »Ja, zdaj je poldan, zdaj bomo šli jest.« Zdej gremo me jest tja, ni bilo nič. Vse sta snedli (pojedli) tacet (tačas), ko sta nosili stresat. Jezus, kako smo bile lačne.

Potem smo šle sem, jaz in Olga Polanska, smo bile tako lačne. Petindvajet kilu (kilogramov) malin na glavi nesli, naglih tam (prav od tam) z Urškega. In potem tam v Bínčuši so bili vojaki takrat, in smo prosili, da če nam bi dali kaj za jest. In nam je prinesel en vojak eno tisto celo vegeto (- prav: gaveto; it. gavette - vojaška posoda za hrano, menažka) fižola in riža in sva snedli (pojedli) tisto. In na glavi pa petindvajset kilogramov malin, in naglih (naravnost) v Predmejo smo jih nesli prodat.

(Potem smo prišle domov ob polnoči) in kakor je bilo, ob treh smo že nazaj šli.

Potem smo jih nosili na Col, naglih s Frate na Col, maline. In smo si na Colu kupili en hleb kruha. In ko so nam tiste maline zvagali (stehtali), smo tisti kruh gor v Binčuše spali in kruh jedli. In smo prišli domov tudi okrog polnoči, in pol tistega hleba kruha (smo) pojedli. In potem drugi dan smo šli nazaj. To je bilo vsak dan, smo hodili vsak dan brat. Naj bo dež, kakor je. Če je bil dež, smo si kakšne... Ja, ma ni bilo kakor danes, da bi imeli..., da bi bili bos, kakšno celknasto (platneno) kitlo (krilo) smo imeli. In tam po Frati, po koprivah... so tako pekle noge, da nisi mogel spati ponoči. Si moral tja izpod odeje jih lučat (metati). Tako so pekle noge.

Jej, je bilo hudo, je bilo, in lačni smo bili. Malo črnega kofeja (kave) ječmenovega smo nesli s seboj in malo polente v kakšnem poperju, in brez zabelit (nič zabeljeno) in tisto če smo pojedli.

⁶ Pripovedovalka Burga Likar (1900–1993).

⁷ Pripomba zapisovalke (poslušalke) Brigite Krapež-Slejko.